

Norsk bergindustri HMS-dager 2019

Otto Bjarte Johnsen, seniorrådgiver - jurist

Ansvar for uønskede hendelser i arbeidsmiljø - en halvtimes lys på temaet

Innholdsfortegnelse

- A. Noen sentrale utgangspunkt, formål og hovedansvar
- B. Nærmere om arbeidstakers ansvar
- C. Forebygging mot uønskede hendelser
- D. Delaktighet og eierskap til HMS
- E. System for melding om uønsket hendelse, noen stikkord
- F. Melding til arbeidstilsyn og politi
- G. Straffeansvar ved alvorlige brudd
- H. Straff - hovedansvar versus medvirkningsansvar
- I. Personlig straff versus foretak
- J. Overtredelsesgebyr

A. Noen sentrale utgangspunkt, arbeidsmiljøloven (aml) vedr. «uønsket hendelse» (dvs avvik; lov- og forskriftsbrudd)

- Aml § 1, formål: «...full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger»
- jf. spesifisert i **forskrift om utførelse av arbeid, kap 27. Bergarbeid**
 - jf. amls øvrige forskriftsbestemmelser

<https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/om-regelverket/>

- aml §§ 1-8 (2), jf. 2-1, «**Arbeidsgiver**» (eller leder i arbeidsgivers sted) har **hovedansvaret** for at reglene overholdes; **foretaket, eier, adm.dir, daglig leder**. Flere kan ha ansvar samtidig: *Det beror på en samlet vurdering av hvilke faktisk og rettslig myndighet de aktuelle har til selvstendig å treffe avgjørelser om virksomheten.*

e

B. Aml § 2-3 (2), nærmere om arbeidstakers ansvar

- aml § 2-3 (1): «**Arbeidstaker**» har generell medvirkningsplikt til at reglene overholdes; *i hovedsak under arbeidsgivers ledelse og organisering*
- aml § 2-3 (2), særlige medvirkningsplikter:
 - **Underrette** arbeidsgiver/arbeidstakere **om risikoforhold**
 - **Avbryte arbeidet** ved fare eller skade på arbeidstaker
 - (mv øvrige plikter)
- aml §2-3 (3), «**Arbeidstakerledere**», *HMS-ansvar i samsvar med de arbeidsoppgaver som hører under vedkommendes ansvarsområde*

C. Ansvar for uønskede hendelser (avvik)

- først og fremst **forebygge mot at hendelser skjer**

Aml § 3-1, Plikten til **systematisk forebyggende** HMS-arbeid (internkontroll):

- Konkret HMS-systematikk som må tilpasses den enkelte virksomhet
 - Regelverksoverholdelse, jf. forskriftenes særlige krav på ulike områder
 - **Kartlegge og risikovurdere** arbeidsoperasjonene/arbeidsplassene
 - Iverksette relevante **forebyggende tiltak** for å unngå avvik
-
- **HMS-plan for bergarbeid**, jf. forskrift om utførelse av arbeid, § 27-2:
Kartlegging, risikovurdering – tiltak;
 - **en særskilt forlengelse av de generelle reglene i aml § 3-1**

D. Delaktighet og eierskap til/ansvar for; HMS

Aml § 3-1, jf. § 4-2: Systematisk HMS-arbeid skal utføres i **samarbeid** med arbeidstakerne og tillitsvalgte

For hva er HMS-systematikken/tiltakene verdt om det ikke fungerer ut i linja i organisasjonen?

Aml § 3-1, jf. forskriftsverket: Opplæring

- omfang; ofte krav om «**nødvendig**» opplæring, samt oppdateringer
- **sertifisert** opplæring, f.eks. div kraner, truck og masseforflytningsmaskiner
- **dokumentert** opplæring, basert på risikovurderinger; f.eks. div arbeidsutstyr

Ansvar for uønskede hendelser i arbeidsmiljø
- samarbeid og å gå tilstrekkelig i dybden:

E. System for melding om uønsket hendelse, noen stikkord – og hvordan komme videre

- Velg et lettfattelig system som passer din virksomhet
- Velg et som er praktisk å bruke (ingen av oss er rakettforskere)
- Gjør systemet kjent - repeter
- Oppfordre til at avviksystemet benyttes
- Klargjør ansvarsforhold, hvem gjør hva når avviksmelding kommer inn?

- Saksbehandle avviket - så raskt som avviket tilsier
Pløy forbedringer tilbake inn gjennom HMS-systemet.....:

- Informer
- Revisjon av HMS-systemet, og i samarbeid med hvem?
- Revidere instruksjer?
- Ny opplæring?
- Ny forbedrede HMS-tiltak?

Analyser trender/opphopninger av typer avvik og iverksett eventuelle tiltak

Hvorfor meldes eventuelt «ingen»/få avvik? Evaluer, repeter, osv

Samarbeid med/få bistand fra bedriftshelsetjenesten!

F. Melding til arbeidstilsyn og politi

- Ved arbeidsulykke, jf. Aml § 5-2: Meld til arbeidstilsyn og politi – straks og på hurtigste måte. «alvorlig skade» - momentliste:

<https://www.arbeidstilsynet.no/kontakt-oss/melde-ulykke/>

- Varslingsplikten ved «alvorlige faresituasjoner», jf. frsk om utførelse av arbeid § 27-4 – meld så raskt som mulig til Arbeidstilsynet. Først og fremst de faresituasjoner som kunne ført til personskade

G. Straffeansvaret, ved alvorlige lovbrudd (avvik) med eller uten arbeidsulykke

HMS-reglene er strengt ansvarsregler (ofte risikoregler – «lavterskelregler» om fare):

- skyldkravet er **uaktsomhet, både for arbeidsgiver og arbeidstaker**: dvs. regelverket appellerer til omtenksum (aktsom) ansvarlighet

Målestokk: **Hvordan ville en «Bonus Pater Familias» ha forebyggt/unngått avviket?**

Arbeidsgiver har ansvar for å bygge **forsvarlig/god HMS-kultur** i virksomheten:

- HMS-fokus under planlegging, i drift, i møter, i evalueringer, i medarbeidersamtaler osv

H. Straffeansvar, hovedansvar versus medvirkningsansvar

Aml § 19-1, arbeidsgiver, har som nevnt hovedansvaret strengt ansvar:

- og (2): ved «.. særlig skjerpene omstendigheter....om overtredelsen har eller **kunne** ha medført alvorlig fare for.... (liv, helse, på tross av pålegg mv)», gir skjerpet strafferamme

Aml § 19-2, arbeidstaker, har som nevnt medvirkningsansvar: avgjørende for strafferettslig ansvarlig vil blant annet **avhenge av at deres plikter og ansvar er tilstrekkelig presisert slik at det ikke er tvil** om hva som ligger under deres ansvarsområde. Det vil mao være om **den enkelte tilsattes ansvar for overtredelse av lovens bestemmelser kan knyttes til den interne regulering av myndighetsområdet, jf. HMS-systemet.**

- og betinget av at ansvaret er **praktisk mulig** for arbeidstaker og (2): «..særlig skjerpene omstendigheter dersom handlet **i strid med instruks og om forstod eller burde forstå..**», gir skjerpet strafferamme

I. Personlig straff versus foretaksstraff

- **Riksadvokatens rundskriv (påtalemyndigheten):** «..Finnes det en personlig ansvarlig – fortrinnsvis på høyere nivå i virksomheten – **bør både foretaket og personen tekkes til ansvar..»**
- **Foretaksstraff:** «*..vil kunne komme til anvendelse ved såkalte **systemfeil** der det er organiseringen og rutinene som helhet som svikter, **uten at straffeansvaret i tilstrekkelig grad kan tilordnes enkeltpersoner.** Det tenkes her på forhold ved virksomheten som sådan som manglende retningslinjer, manglende opplæring eller annen manglende generell tilrettelegging for at ansatte skal ivareta aktsomhet og fastsatte sikkerhetskrav.*

J. Overtredelsesgebyr (OTG)

Aml § 18-10, forvaltningsrettslig overtredelsesgebyr (men ligner på/føles som straff).

- Arbeidstilsynet kan ilegge OTG ved **lov og forskriftsbrudd som ligger under vår påleggskompetanse** (dvs ved brudd på de fleste HMS-bestemmelser)
- Kan ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld
- Ilegges selve virksomheten
- Arbeidstilsynet tar dette virkemiddelet i bruk i stadig større utstrekning

Kontakt Arbeidstilsynet

<https://www.arbeidstilsynet.no/>

Telefon og chat

Arbeidstilsynet - 73 19 97 00

Åpningstider sentralbord: 08.00-15.45

Åpningstider svartjenesten: 08.00-15.30

- Tast 1: For spørsmål om arbeidsmiljø, rettigheter og plikter – Arbeidstilsynets svartjeneste.
- Tast 2: Arbeidstilsynets sentralbord
- Tast 3: Ved varsling av alvorlig ulykke (prioritet i kø). For varsling av ulykke utenom kontortid

Takk for meg!